

ODMEVI NA DOGODKE

Maruša Avguštin

4. SLOVENSKI BIENALE ILUSTRACIJE Ljubljana, Cankarjev dom (14. X. – 30. XI. 1999)

V Cankarjevem domu v Ljubljani je lansko jesen potekal že 4. bienale ilustracije, na katerem je sodelovalo 42 ilustratorjev. Žirija je izbrala najbolj uspela dela avtorjev različnih ilustratorskih smeri, ki se pojavljajo v otroški in mladinski literaturi, zastopani pa so bili tudi avtorji ilustracij v knjigah za odrasle. Med temi je prevladovala poezija. Strokovno utemeljen je bil izbor nagrajencev bienala. Pohvale vredna je bila tudi že uveljavljena opremljenost razstave s knjigami, ki omogočajo primerjanje originalnih ilustracij z reprodukcijami in hkrati povezanost literarne predloge z likovno interpretacijo.

Podobno kot je pred dvema letoma na razstavi opozarjal na slovensko ilustratorsko tradicijo ciklus originalnih ilustracij Hinka Smrekarja (1883–1943), ki jih je posodila Narodna galerija, je ista galerija za 4. bienale prispevala iz svojih zbirk ilustracije Gvidona Birolle (1881–1963).

Če naj bi bienalna prireditve, kot se predvideva, postala trienalna, bo tej spremembi vzrok čas, ki pogosto poteče od izdelave ilustracij do njihovega natisa v knjigi oziroma od naročila, ki ga ilustrator dobi. Veljalo pa bi enoletni zamik izkoristiti za čim kvalitetnejšo, obsežno in raznoliko predstavitev slovenske ilustracije na bienalu ilustracij v Bratislavi (BIB), kjer smo Slovenci nekoč že prejeli gledne nagrade.

Lani je otroška žirija v Bratislavi nagradila Alenko Sottler za ilustracije v knjigi *Lena luna* Barbare Gregorič (Založba Mladinska knjiga, Ljubljana 1999, Pika-polonica).

Uvodno besedilo k 4. bienalu je pripeval mag. Damir Globočnik, dr. Andrej Smrekar pa je predstavil dela Gvidona Birolle. Žirijo za izbor razstavljalcev na bienalu in nagrajencev so sestavljali: Črtomir Frelih, akad. grafik specialist, mag. Damir Globočnik, akad. slikarka Marija Lucija Stupica in dr. Nadja Zgonik. Podeljene so bile sledeče nagrade:

1. Velika nagrada Hinka Smrekarja Rudiju Skočirju,
2. plaketa Hinka Smrekarja Dušanu Mucu,
3. plaketa Hinka Smrekarja Mojci Osojnik,
4. prvo priznanje Hinka Smrekarja Matjažu Schmidtu,
5. drugo priznanje Hinka Smrekarja Lilijani Praprotnik Zupančič,
6. posebna pohvala žirije Silvanu Omerziju,
7. posebna pohvala žirije Damijanu Stepančiču.

Nagrada Hinka Smrekarja za življenjsko delo ni bila podeljena.

Naj na tem mestu omenimo založniško dejavnost pri Zvezi društev likovnih umetnikov (ZDSLU) in njeno

skrb za natis kvalitetnih slikanic, ki predolgo, včasih zaradi zahtevnosti projekta, ne najdejo založnika. Doslej najbolj bogato ilustrirani slikanici, ki ju je založila ZDSLJU, sta *Argonavti* Daneta Zajca (ZDSLJU, Ljubljana 1999) z ilustracijami Miroslava Šuputa in *Zalika in zver* Marie Le Prince de Beaumont (ZDSLJU, Ljubljana 1999), ki ji je slikarsko obliko nadela Irena Majcen. Neža Maurer je napisala pesmi na ilustracije Dušana Muca, ki so izšle v knjižici *Kdo* (ZDSLJU, Ljubljana 1997), Vitan Mal pa za pravtako vnaprej ustvarjene ilustracije Dušana Muca *Nedokončano zgodbo* (ZDSLJU, Ljubljana 1999). Tik pred izidom so *Bohinjske pravljice*. Zbrala jih je Marija Cvetek, likovne upodobitve zanje so prispevali znani avtorji: Črtomir Frelih, Kostja Gatnik, Jelka Godec Schmidt, Dušan Muc, Rudi Skočir, Matjaž Schmidt, Marija Lucija Stupica in Kamila Volčanšek. Potrebno je pripomniti, da so pri ZDSLJU slikanice *Zaliko in zver*, *Argonavte* in *Bohinjske pravljice* poimenovali kot avtorske, kar je v nasprotju z mednarodno uveljavljenim izrazom avtorska slikanica. Ta naziv se uporablja za primere, ko avtor ilustrira lastno besedilo. ZDSLJU je z oznako avtorska slikanica pač želela poudariti ilustratorjevo ustvarjalno suverenost v odnosu do besedila.

Ilustratorska sekcija pri ZDSLJU je že doslej odigrala pomembno vlogo pri uveljavljanju slovenske ilustracije, čakajo pa jo tudi novi naporji za večje priznavanje ilustracije doma in vključevanje teh del na mednarodne razstave prireditve. Enako pomembna kot ilustratorske je slovenska sekcija IBBY (Mednarodna zveza za mladinsko književnost), ustanovljena 1992. Z njeno pomočjo se slovenska otroška in mladinska književnost in ilustracija skušata uveljaviti v svetu. Tako se je npr. Marija Lucija Stupica letos preko slovenske sekcije IBBY, ki jo je predlagala za Andersenovo nagrado,

uvrstila med finaliste te ugledne mednarodne nagrade.

4. Bienale slovenske ilustracije je pokazal široko paleto likovnih značilnosti slovenske ilustracije različnih generacij. Tako je RUDI SKOČIR z odlično risbo in svojskim svetlim koloritom v ilustracijah za knjigo *Prvi med junaki je naš kranjski Janez* pisateljice Petre Svoltjšak (Mladika, d.d., Ljubljana 1997) opozoril na obvladanje ilustracije kot posebnega likovnega žanra in na njeno povezanost s svojim slikarstvom. DUŠAN MUC je zbujal zanimanje za barvitimi, miniaturnimi, humoristično-ironičnimi, v okroglo obliko zajetimi risbami za *Umetniške pravljice* (delovni naslov) Milana Jesiha, Dese Muck in Andreja Rozmana - Roze, ki od daleč spominjajo na Boschevo slikarstvo. MOJCA OSOJNIK je pripoved Mihe Mazzinija *Čas je velika smetanova torta* (Založba Kres, Ljubljana 1999) oblikovala v kombinirani tehniki z bogato rabo kolaža na zelo lahkoten in inventiven način, z nizanem več prizorov v različnih ravneh iste ploskve. MATJAŽ SCHMIDT je besedilo Aksinje Kermauner *Polna luna in shujševalna kura* (Založba Didakta, Radovljica, 1999) interpretiral na igriv način ob suverenem obvladanju danega prostora. SILVAN OMERZU je v črnobeli risbi s tušem in kolažem ploskovito oblikoval avtorsko stran v reviji *Lutka* (Založba ZKO, Ljubljana 1996). DAMJAN STEPANČIČ je s scenskim oblikovanjem odra v tehniki tempere za *Romea in Julijo* Jaroslava Haška (Mladinska knjiga - Založba, Ljubljana 1999) povzel dramatičnost dogajanja. LILIJANA PRAPROTNIK ZUPANČIČ je svoje *Živalske uspavanke* (Mladinska knjiga - Založba, Ljubljana 1997/98) oblikovala domiselno, z jasnimi obrisnimi linijami in v učinkovitih dvobarvnih ploskvah. Z omenjenimi ilustracijami je pred dvema letoma kot edina Slovenka gostovala na razstavi ilustracij ob mednarodnem

knjižnem sejmu Bologna Fiere v Bologni. ANČKO GOŠNIK GODEC so predstavljale kolorirane risbe k slovenskim ljudskim pesmicam za otroke – *Skrinja pisana*, ki jih je zbrala Slavica Remškar (Mladinska knjiga – Založba, Ljubljana 1999).

Poleg nagrajenih avtorjev je bilo na razstavi opaziti nekatera imena, ki vnašajo v našo ilustracijo nekaj novih oblikovalskih prijemov. Med ilustratorji del za odrasle omenimo PETRA ABRAMA s subtilnimi, minimalistično občutenimi barvnimi lesorezi za knjigo Jeana Ginoja *Mož, ki je sadil drevesa* (Založništvo Abram, Branik 1998). Med mlajšimi avtorji, ki so prispevali ilustracije za otroške knjižne izdaje, zasluži pozornost ANA BORIN (1969) s kolažiranimi ilustracijami za knjigo Milana Petka *Iz pravljničnega vrta* (Založba Obzorja, Maribor 1998). Privlačne in otroško občutene so kolorirane risbe v plakadni temperi URŠKE STROPNIK (1973) za knjižico Roka Polesa *O treh netopirjih* (Založništvo Pozoj, Velenje 1997). BOŠTJAN MARTINJAK (1972) opozarja nase s črno belimi praskankami v neobičajni perspektivi za knjigo *Zvezdnik* Monike Peltz (Mladinska knjiga – Založba, Ljubljana 1998), MAŠA KOZJEK (1974) pa z igrivo, v akrilni tehniki upodobljeno *Hudo mravljico* Branka Rudolfa (Mladinska knjiga – Založba, Ljubljana 1998).

Med avtorji srednje generacije so s svojimi ilustratorskimi izrazi izstopali IGOR CVETKO s karikiranimi, ljudsko občutenimi, disproporcioniranimi figurami, ZVONKO ČOH in MILAN ERIČ s profesionalnostjo risbe in z bogatim humorjem ter prav tako neumorni, iskriivi in duhoviti prepesnjevalec literarnih tekstov za otroke v risbo MARJAN MANČEK. Učinkovit je bil tudi FOJŽ A. ZORMAN s tanko črtno risbo in z vključitvijo ročno izpisanega besedila v kompozicijo čevljev za *Literarne uganke*

Slavka Kumra (Časopisna družba Dnevnik d.d., Ljubljana 1996–1999). Svojsko mesto med ilustratorji pripada SUZI BRICELJ (1971). Oblikovalka v svojih ilustracijah ustvarjalno povezuje slovensko ilustratorsko tradicijo z modernimi likovnimi prijemi, predvsem s filmskim kadriranjem prizorov in z uvajanjem akrilne tehnike v ilustracijo.

Slikarsko gledanje in občutenje sveta izražajo tudi v ilustracijah DANIEL DEMŠAR, ANČKA GOŠNIK GODEC, MIROSLAV ŠUPUT, HUI QIN WANG, občasno GORAZD VAHEN in vsaka na svoj način izstopajoči MARLENKA STUPICA in MARIJA LUCIJA STUPICA. Marlenka Stupica prideva s prefinjenim oblikovanjem realističnim prizorom pravljčni zven, Marija Lucija Stupica pa pravljničnemu svetu daje transcendenčno razsežnost.

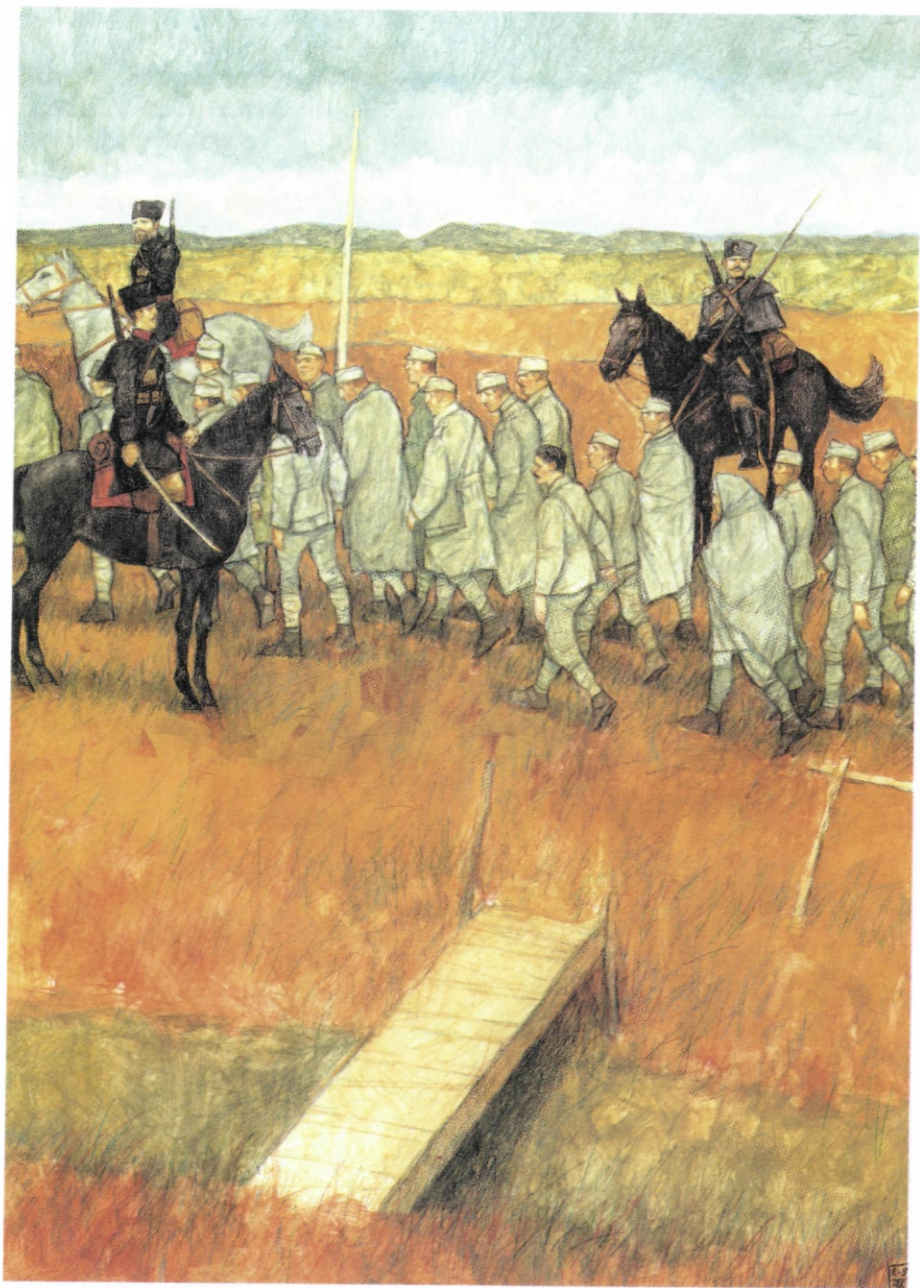
Med ostalimi neimenovanimi avtorji 4. bienala je vrsta prav dobrih ilustratorjev, ki sicer ne izstopajo po posebnih novostih, so pa iskreni in nepogrešljivi soustvarjalci otroške oziroma mladinske knjige.

Nekaterih znanih imen na razstavi ni bilo zaslediti. Mogoče je, da odsotni v času med 3. in 4. bienalom niso ilustrirali nobene knjige. Upamo, da jih bomo srečali na naslednji razstavi. Naj med mlajšimi »pogrešanimi« in obetajočimi omenimo vsaj ANO KOŠIR (1970).

Za pridobitev kolikor toliko celostne predstave o slovenski sodobni ilustraciji je potrebno sprotno spremljanje ilustriranih izdaj otroške in mladinske književnosti ter z njimi povezane razstavne dejavnosti. Prerez skozi štiri bienalne prireditve kaže določena nihanja v številu razstavljalcev in bogastvu njihovih likovnih dosežkov. Nekateri avtorji so se pojavili le na 2. bienalu, ki je bil v izboru sodelujočih morda najbolj prizanesljiv, tretjega pa je morebiti zaznamovalo premajhno upoštevanje ilustratorskih posebnosti. Zdi se, da je 4. bienale našel

Ilustracija Mojce Osojnik iz knjige
Mihe Mazzinija Čas je velika smetanova torta (1999)

Ilustracija Rudija Skočirja iz knjige
Petre Svoljšak *Prvi med junaki je naš kranjski Janez* (1997)

ravnotežje med različnimi ilustratorskimi prijemi in kvaliteto njihove izvedbe. Očitno je tudi, da oddelek za oblikovanje na Akademiji likovnih umetnosti že kaže spodbudne rezultate.

Ker naša ilustracija, kot je razvidno tudi iz dosedanjih bienalnih prireditev,

nedvomno zdrži primerjavo z ostalim tvorstnim evropskim gradivom, bi bilo vredno nadaljevati s čimbolj kvalitetnim in kompleksnim sodelovanjem na BIB in iskati še druge možnosti mednarodne afirmacije slovenske ilustracije. To smo nekoč že imeli.